

SPOR BİLİMLERİ VE HUKUK FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNDE SALDIRGANLIK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ*

THE EXAMINATION OF AGGRESSION LEVEL FOR SPORT SCIENCES AND LAW SCHOOL STUDENTS

Özgür ÖZDEMİR**
İlkay ORHAN***
Burak NAZLI****
Soner ÖZDEMİR*****

Öz

Saldırganlık, başkalarını incitme ya da onlara zarar verme niyetiyle yapılan her türlü davranış ya da eylem olarak bir tanımlanır. Bu çalışmanın amacı, Spor Bilimleri Fakültesi ile Hukuk Fakültesi öğrencileri arasındaki bölüm ve cinsiyet değişkeni göz önüne alınarak saldırganlık düzeylerini karşılaştırmak ve saldırganlığı beş ayrı alt boyutta incelemektir.

Çalışmaya Akdeniz Üniversitesinde öğrenimini sürdüren Spor Bilimlerinden 90, Hukuk Fakültesinden 92 olmak üzere toplam 182 öğrenci katılmıştır. Katılımcılara Buss ve Perry tarafından geliştirilen saldırganlık ölçeği anketi uygulanmıştır. İstatistik yöntemi olarak, tanımlayıcı istatistikleri yapılmış ve gruplar arasındaki farklılık için bağımsız iki örnek arasındaki t testleri uygulanmıştır. Bu analizler için IBM SPSS Statics 21.00 versiyonu istatistik yazılımı kullanılmış ve $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı kabul edilmiştir.

Cinsiyet değişkenine göre saldırganlığın alt boyutlarında anlamlı bir fark görülmüştür. Buna göre kadınlar her boyutta erkekler göre daha düşük saldırganlık düzeyi puanı sergilemişlerdir. Bölüm değişkenine göre ise yine Spor Bilimleri öğrencilerinin fiziksel saldırganlık, öfke, sözel saldırganlık, düşmanlık ve dolaylı saldırganlık puanlarının Hukuk Fakültesi öğrencilerine göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Hukuk Fakültesindeki ve Spor Bilimleri Fakültesindeki Erkek öğrencilerin Saldırganlık alt boyutları kadın öğrencilerininkine göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Saldırganlık, Spor, Hukuk, Öfke, Düşmanlık.

Abstract

Aggression is defined as behaviour or action with the intention of hurting or damaging others. The purpose of this research is to compare aggression level amongst Sport Sciences and Law School students with the consideration of departments and genders and is to analyse aggression in five sub-dimensions.

There were 90 students from Sport Sciences School, 92 students from Law School and in total, 182 students took part in this research. Aggression scale survey, developed by Buss and Perry, was used. Descriptive statistics were done and t-test between two independent examples for the discrepancy in groups was applied as statistical method. IBM SPSS Statics 21.00 was required and it was accepted at $p < 0.05$ level.

There was a significant difference in the sub-dimensions of aggression in relation to the gender variable. According to this study that women scored a lower level of aggression than men at all levels. As it comes to the department variable, the score of Sport Sciences students for physical aggression, anger, verbal aggression, hostility and indirect aggression were significantly higher than the students of Law School at a significance level. Sub-dimensions of aggression for male students in Law and Sport Sciences School were found to be significantly higher than female students.

Keywords: Aggression, Sports, Law, Anger, Hostility.

GİRİŞ

Bazı bilim insanları saldırganlığı insan doğasında var olan bir öldürme içgüdüğü olarak tanımlarken bazıları da denetlenebilen ve önceden tahmin edilebilen, öğrenilmiş sosyal bir davranış olarak tanımlama eğilimi göstermişlerdir. Eylemde bulunan kişinin niyeti dikkate alındığında ise saldırganlık, başkalarını

* 05-08 Nisan 2018' de Uluslararası Herkes için Spor ve Wellness Kongresinde (Asia Beach Resort and Spa Hotel, Alanya-Antalya) poster bildiri olarak kabul edilen bu araştırma daha geniş kapsamda ele alınarak makale olarak sunulmuştur.

** Öğr. Gör. Dr., Akdeniz Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi (Sorumlu Yazar, Orcid ID: 0000-0002-6114-0424)

*** Öğr. Gör. Dr., Akdeniz Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi.

**** Spor Uzmanı.

***** Öğr. Gör. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Beden Eğitimi Spor Bölüm Başkanlığı.

incitme ya da onlara zarar verme niyetiyle yapılan her türlü davranış ya da eylem olarak tanımlanır (Derya, 2008, 67; Serap, 2006, 12). Yine Lorenz, "saldırganlık eyleminin bireyin diğer insanlarla mücadele içgüdüsünden kaynaklanabileceğini" belirtirken Legerspez'te, saldırganlıkta genetik faktörün önemini fareler üzerinde yaptığı deneyler sonucu belirtmiştir (Ceylan, 2012, 6; Öz, 2007, 4). Bilişsel kuramcılar tarafından, ağırlıklı olarak bireyin yaşadığı sosyal ortamın saldırganlığa neden olabileceği ve tetikleyebileceği belirtilmiştir (Öz, 2007, 6).

Sosyal ve kültürel değerlerle biyolojik faktörler göz önüne alınarak incelendiğinde süregelen çalışmalarda erkeklik hormonu olan testesteron miktarının yüksek seviyelerde olması saldırgan davranışı artırırken, kadınlık hormonu olan östorojen saldırganlık düzeyi üzerindeki etkisi çok az ya da hiç olmadığı ifade edilmiştir (Öz, 2011, 13; Abay& Tuğlu, 2000, 23).

Bireylerin içinde yaşadığı toplumla uyumlu hale gelebilmeleri, başarılı olabilmeleri ve mutlu bir yaşam sürdürebilmeleri, karşılaştıkları problemleri en uygun tarzda çözebilme yeteneklerine bağlıdır. Nitekim problemlerini etkin bir şekilde çözebilen bireylerin, psikolojik ve fiziksel sağlıklarının daha iyi olduğu görülmektedir. Etkili problem çözme becerileri, yaşamda başarılı olabilmek için gerekli iken; etkili problem çözme becerilerinin bulunmaması ya da eksikliği, kişilerarası problemlerle ve diğer bilişsel ve davranışsal problemlerle ilişkilidir. Nitekim bu konuda yapılan araştırma sonuçları, problem çözme becerileri ile saldırganlık arasında anlamlı ilişkilerin bulunduğunu ortaya koymaktadır (Koç& Kavas, 2015, 786).

Gençlik, bireyin, fiziksel, cinsel, sosyal, duygusal değişiklikler yaşadığı ve kimliğini aradığı bir evredir (Taşdemir Afşar, 2015, 136). Üniversiteler bilimsel bilgi üretmenin ve aktarmanın merkezleridir. Son yıllarda dünyada yaşanan toplumsal, iktisadi, siyasal yaşamdaki değişimlerden üniversiteler ile bu oluşumlar içerisindeki taraflar yani öğrenciler, öğretim elemanları ve idari personel de etkilenmektedir (Taşdemir Afşar, 2015, 136). Üniversite öğrencileri ise farklı kültürel alanlardan etkilenen bir gençlik kültürüdür. Zaman zaman okul, sosyal yaşam ve kendisinden kaynaklanan duygusal zorlanmalar yaşayabilmektedirler (Argon& Kösterelioğlu, 2009, 30). Gençlik çağında fizyolojik değişikliklerin yanı sıra, ruhsal ve toplumsal değişiklikler genci zorlar. Zorlamalara her gencin tepkisi farklıdır, bu tepkilerin bir grubunu da depresif belirtiler oluşturur (Aydın& Demir, 1989, 159).

Spor saldırganlık, sportif yarışma veya müsabaka esnasında bahsedilen olaya dahil olan öğelerden (sporcu, antrenör, seyirci) bir veya birkaçının psikolojik, biyolojik yada sosyal faktörlerden etkilenerek, spor dalına özgü belirlenmiş kurallarının dışına çıkarak, karşısındakine zarar vermek yada bir hedefe ulaşmak amacıyla gerçekleştirdiği sözel yada fiziksel eylemler olarak tanımlanabilir (Yıldız, 2009, 61). Bir grup araştırmada, saldırganlık ögesi yoğun olan sporları yapan bireylerin, spor dışı yaşamlarında daha sıklıkla saldırgan davranışta buldukları, diğer bir grup araştırmada ise bu sporları yapanların spor dışı yaşamlarında saldırgan davranışları daha kolaylıkla kontrol ettikleri, dolayısıyla daha az saldırgan davranışlarda buldukları yönünde bulgular ortaya çıkmaktadır (Bahadır & Erdoğan, 2016, 36) Bu çalışmanın amacı, Spor Bilimleri Fakültesi ile Hukuk Fakültesi öğrencileri arasındaki bölüm ve cinsiyet değişkeni göz önüne alınarak saldırganlık düzeylerini karşılaştırmak ve saldırganlığı beş ayrı alt boyutta incelemektir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli ve Araştırma Grubu

Gerçekleştirilen çalışma, nedeni sorgulamaksızın mevcut durumu ortaya koymak amacıyla Akdeniz Üniversitesi Spor Bilimleri ve Hukuk Fakültesinde öğrenim gören kadın ve erkek öğrencilerin saldırganlık düzeylerini inceleyen betimsel bir araştırmadır. Araştırmanın evrenini eğitime devam her iki bölümün tüm öğrencileri, örneklemini ise bu kitleden rastgele yöntem ile seçilmiş, Spor Bilimleri Fakültesinden 90, Hukuk Fakültesinden 92, toplam 182 öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcılara serbest zamanları içerisinde, çalışma ve gizlilik ilkeleri hakkında bilgi verildi. Gönüllü katılımı kabul edenler ile yine serbest zaman dilimleri arasında randevu yöntemi ile iletişim kuruldu.

Veri Toplama Yöntemi

Katılımcılara Buss ve Perry tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye uyarlaması Can (2002) tarafından yapılan "Saldırganlık Ölçeği" (Aggression Questionnaire (AQ) kullanılmıştır. Likeert tipi derecelendirme yapılan ölçekten alınabilecek en düşük puan 34, en yüksek puan 170'tir. Ölçekten alınan puanların değerlendirilmesi faktör bazında yapılmakta olup, ölçeğin tümünden alınan puanlar kullanılmamaktadır. Ölçeğin her bir alt boyutundan alınan yüksek puan, bireyin o faktöre ilişkin saldırganlık davranışına sahip olduğunu göstermektedir (Akt. Mardan Demirtaş, 2012, 2).

İstatistik

İstatistik yöntemi olarak, tanımlayıcı istatistikleri yapılmış ve gruplar arasındaki farklılık için bağımsız iki örnek arasındaki t testleri uygulanmıştır. Bu analizler için IBM SPSS Statics 21.00 versiyonu istatistik yazılımı kullanılmış ve $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı kabul edilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1. Hukuk ve Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin cinsiyetlere göre saldırganlık alt boyut puanlarının karşılaştırılması

	KADIN		P	T	ERKEK	
	n=88	Ort± Ss			n=94	Ort± Ss
FİZİKSEL SALDIRGANLIK PUANI	21.48±5.87	0.000*	-4.55	25.74±6.67		
SÖZEL SALDIRGANLIK PUANI	14.02±3.37	0.000 [©]	-4.46	16.35±3.64		
ÖFKE PUANI	22.77±4.43	0.000 ^Ω	-3.69	25.29±4.76		
DÜŞMANLIK PUANI	19.00±4.69	0.000 ^β	-4.44	22.12±4.78		
DOLAYLI SALDIRGANLIK PUANI	15.18±3.88	0.001 [¥]	-3.48	17.22±4.01		

* Hukuk ve Spor Bilimleri Fakültesinin cinsiyetlere göre fiziksel saldırganlık puanları arasında $p < 0.05$ düzeyinde fark

© Hukuk ve Spor Bilimleri Fakültesinin cinsiyetlere göre sözel saldırganlık puanları arasında $p < 0.05$ düzeyinde fark

Ω Hukuk ve Spor Bilimleri Fakültesinin cinsiyetlere göre öfke puanları arasında $p < 0.05$ düzeyinde fark

β Hukuk ve Spor Bilimleri Fakültesinin cinsiyetlere göre düşmanlık puanları arasında $p < 0.05$ düzeyinde fark

¥ Hukuk ve Spor Bilimleri Fakültesinin cinsiyetlere göre dolaylı saldırganlık puanları arasında $p < 0.05$ düzeyinde fark

Tablo 1' de Hukuk ve Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin cinsiyetlere göre saldırganlık alt boyut puanları karşılaştırılmıştır. Buna göre tüm kadınların fiziksel saldırganlık puanları (21.48±5.87) ile erkeklerin fiziksel saldırganlık puanları (25.74±6.67), tüm kadınların Sözel saldırganlık puanları (14.02±3.37) ile erkeklerin sözel saldırganlık puanları (16.35±3.64), kadınların Öfke puanları (22.77±4.43) ile erkeklerin Öfke puanları (25.29±4.76), kadınların düşmanlık puanları (19.00±4.69) ile erkeklerin düşmanlık puanları (22.12±4.78), kadınların dolaylı saldırganlık puanları (15.18±3.88) ile erkeklerin dolaylı saldırganlık puanları (17.22±4.01) arasında $P < 0.05$ ve daha yüksek düzeylerde anlamlı farka rastlanmıştır.

Tablo 2. Hukuk ve Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin bölümlere göre saldırganlık alt boyut puanlarının karşılaştırılması

	HUKUK FAKÜLTESİ		P	T	SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ	
	n=92	Ort ± Ss			n=90	Ort ± Ss
FİZİKSEL SALDIRGANLIK PUANI	20.73±6.52	0.000*	-6.76	26.70±5.27		
SÖZEL SALDIRGANLIK PUANI	14.13±3.86	0.000 [©]	-4.22	16.34±3.15		
ÖFKE PUANI	22.50±5.15	0.000 ^Ω	-4.77	25.68±3.73		
DÜŞMANLIK PUANI	18.76±5.19	0.000 ^β	-5.46	22.51±3.96		
DOLAYLI SALDIRGANLIK PUANI	14.50±4.08	0.000 [¥]	-6.43	18.01±3.21		

* Hukuk Fakültesi ve Spor Bilimleri Fakültesi grupları fiziksel saldırganlık puanları arasında $p < 0.05$ düzeyinde fark

© Hukuk Fakültesi ve Spor Bilimleri Fakültesi grupları sözel saldırganlık puanları arasında $p < 0.05$ düzeyinde fark

Ω Hukuk Fakültesi ve Spor Bilimleri Fakültesi grupları öfke puanları arasında $p < 0.05$ düzeyinde fark

β Hukuk Fakültesi ve Spor Bilimleri Fakültesi grupları düşmanlık puanları arasında $p < 0.05$ düzeyinde fark

¥ Hukuk Fakültesi ve Spor Bilimleri Fakültesi grupları dolaylı saldırganlık puanları arasında $p < 0.05$ düzeyinde fark

Tablo 2' de Hukuk ve Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin cinsiyet gözetmeksizin saldırganlık alt boyut puanları karşılaştırılmıştır. Buna göre tüm Hukuk Fakültesi öğrencileri fiziksel saldırganlık puanları (20.73±6.52) ile spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin fiziksel saldırganlık puanları (26.70±5.27), Tüm Hukuk Fakültesi öğrencilerinin Sözel saldırganlık puanları (14.13±3.86) ile spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin sözel saldırganlık puanları (16.34±3.15), Hukuk Fakültesi öğrencilerinin öfke puanları (22.50±5.15) ile Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin öfke puanları (25.68±3.73), Hukuk Fakültesi öğrencileri Düşmanlık puanları (18.76±5.19) ile Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin düşmanlık puanları (22.51±3.96), hukuk fakültesi öğrencileri dolaylı saldırganlık puanları (14.50±4.08) ile Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin

dolaylı saldırganlık puanları (18.01±3.21) arasında $P<0.05$ ve daha yüksek düzeylerde anlamlı farka rastlanmıştır.

Tablo 3. Bütün kadınların bölümlere göre saldırganlık alt boyut puanlarının karşılaştırılması

	HUKUK FAKÜLTESİ	P	T	SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ
	n=42 Ort± Ss			n=46 Ort± Ss
FİZİKSEL SALDIRGANLIK PUANI	17.83±4.55	0.000*	-6.91	24.82±4.90
SÖZEL SALDIRGANLIK PUANI	12.54±3.15	0.000 [©]	-4.29	15.37±3.00
ÖFKE PUANI	20.59±4.28	0.000 ^Ω	-4.95	24.76±3.59
DÜŞMANLIK PUANI	16.54±4.16	0.000 ^β	-5.38	21.23±4.01
DOLAYLI SALDIRGANLIK PUANI	12.88±3.08	0.000 [¥]	-6.42	17.28±3.31

*Hukuk Fakültesi ve Spor Bilimleri Fakültesi kadın grupları fiziksel saldırganlık puanları arasında $p<0.05$ düzeyinde fark

© Hukuk Fakültesi ve Spor Bilimleri Fakültesi kadın grupları sözel saldırganlık puanları arasında $p<0.05$ düzeyinde fark

Ω Hukuk Fakültesi ve Spor Bilimleri Fakültesi kadın grupları öfke puanları arasında $p<0.05$ düzeyinde fark

β Hukuk Fakültesi ve Spor Bilimleri Fakültesi kadın grupları düşmanlık puanları arasında $p<0.05$ düzeyinde fark

¥ Hukuk Fakültesi ve Spor Bilimleri Fakültesi kadın grupları dolaylı saldırganlık puanları arasında $p<0.05$ düzeyinde fark

Tablo 3'te Hukuk ve Spor Bilimleri Fakültesi kadın öğrencilerinin saldırganlık alt boyut puanları karşılaştırılmıştır. Buna göre kadınlardan oluşan Hukuk Fakültesi öğrencileri fiziksel saldırganlık puanları (17.83±4.55) ile Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin fiziksel saldırganlık puanları (24.82±4.90), Hukuk Fakültesi öğrencilerinin sözel saldırganlık puanları (12.54±3.15) ile Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin sözel saldırganlık puanları (15.37±3.00), Hukuk Fakültesi öğrencilerinin öfke puanları (20.59±4.28) ile Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin öfke puanları (24.76±3.59), Hukuk Fakültesi öğrencileri düşmanlık puanları (16.54±4.16) ile Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin düşmanlık puanları (21.23±4.01), Hukuk Fakültesi öğrencileri dolaylı saldırganlık puanları (12.88±3.08) ile Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin dolaylı saldırganlık puanları (17.28±3.31) arasında $P<0.05$ ve daha yüksek düzeylerde anlamlı farka rastlanmıştır.

Tablo 4. Bütün erkeklerin bölümlere göre saldırganlık alt boyut puanlarının karşılaştırılması

	HUKUK FAKÜLTESİ	P	T	SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ
	n=50 Ort± Ss			n=44 Ort± Ss
FİZİKSEL SALDIRGANLIK PUANI	23.18±6.95	0.000*	-4.33	28.65±4.97
SÖZEL SALDIRGANLIK PUANI	15.46±3.93	0.011 [©]	-2.60	17.36±3.01
ÖFKE PUANI	24.10±5.31	0.009 ^Ω	-2.68	26.65±3.66
DÜŞMANLIK PUANI	20.62±5.27	0.001 ^β	-3.43	23.84±3.49
DOLAYLI SALDIRGANLIK PUANI	15.86±4.35	0.000 [¥]	-3.74	18.77±2.95

* Hukuk Fakültesi ve Spor Bilimleri Fakültesi erkek grupları fiziksel saldırganlık puanları arasında $p<0.05$ düzeyinde fark

© Hukuk Fakültesi ve Spor Bilimleri Fakültesi erkek grupları sözel saldırganlık puanları arasında $p<0.05$ düzeyinde fark

Ω Hukuk Fakültesi ve Spor Bilimleri Fakültesi erkek grupları öfke puanları arasında $p<0.05$ düzeyinde fark

β Hukuk Fakültesi ve Spor Bilimleri Fakültesi erkek grupları düşmanlık puanları arasında $p<0.05$ düzeyinde fark

¥ Hukuk Fakültesi ve Spor Bilimleri Fakültesi erkek grupları dolaylı saldırganlık puanları arasında $p<0.05$ düzeyinde fark

Tablo 4' te Hukuk ve Spor Bilimleri Fakültesi erkek öğrencilerinin saldırganlık alt boyut puanları karşılaştırılmıştır. Buna göre erkeklerden oluşan Hukuk Fakültesi öğrencileri fiziksel saldırganlık puanları (23.18±6.95) ile Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin fiziksel saldırganlık puanları (28.65±4.97), Hukuk Fakültesi öğrencilerinin sözel saldırganlık puanları (15.46±3.93) ile Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin sözel saldırganlık puanları (17.36±3.01), Hukuk Fakültesi öğrencilerinin öfke puanları (24.10±5.31) ile Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin öfke puanları (26.65±3.66), Hukuk Fakültesi öğrencileri düşmanlık puanları (20.62±5.27) ile Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin düşmanlık puanları (23.84±3.49), Hukuk Fakültesi öğrencileri dolaylı saldırganlık puanları (15.86±4.35) ile Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin dolaylı saldırganlık puanları (18.77±2.95) arasında $P<0.05$ ve daha yüksek düzeylerde anlamlı fark gözlemlenmiştir.

Tablo 5. Hukuk Fakültesi öğrencilerinin cinsiyetlere göre saldırganlık alt boyut puanlarının karşılaştırılması

	KADIN		P	T	ERKEK	
	n=42	Ort± Ss			n=50	Ort± Ss
	Ort± Ss				Ort± Ss	
FİZİKSEL SALDIRGANLIK PUANI	17.83±4.55		0.000*	-4.27	23.18±6.95	
SÖZEL SALDIRGANLIK PUANI	12.54±3.15		0.000 ^o	-3.86	15.46±3.93	
ÖFKE PUANI	20.59±4.28		0.001 ^o	-3.43	24.10±5.31	
DÜŞMANLIK PUANI	16.54±4.16		0.000 ^β	-4.05	20.62±5.27	
DOLAYLI SALDIRGANLIK PUANI	12.88±3.08		0.000 ^γ	-3.71	15.86±4.35	

* Hukuk Fakültesi öğrencilerinin cinsiyetlere göre fiziksel saldırganlık puanları arasında $p<0.05$ düzeyinde fark
© Hukuk Fakültesi öğrencilerinin cinsiyetlere göre sözel saldırganlık puanları arasında $p<0.05$ düzeyinde fark
o Hukuk Fakültesi öğrencilerinin cinsiyetlere göre öfke puanları arasında $p<0.05$ düzeyinde fark
β Hukuk Fakültesi öğrencilerinin cinsiyetlere göre düşmanlık puanları arasında $p<0.05$ düzeyinde fark
γ Hukuk Fakültesi öğrencilerinin cinsiyetlere göre dolaylı saldırganlık puanları arasında $p<0.05$ düzeyinde fark

Tablo 5' de Hukuk Fakültesi öğrencilerinin cinsiyetlere göre saldırganlık alt boyut puanları karşılaştırılmıştır. Buna göre kadınların fiziksel saldırganlık puanları (17.83±4.55) ile erkeklerin fiziksel saldırganlık puanları (23.18±6.95), kadınların sözel saldırganlık puanları (12.54±3.15) ile erkeklerin sözel saldırganlık puanları (15.46±3.93), kadınların öfke puanları (20.59±4.28) ile erkeklerin öfke puanları (24.10±5.31), kadınların düşmanlık puanları (16.54±4.16) ile erkeklerin düşmanlık puanları (20.62±5.27), kadınların dolaylı saldırganlık puanları (12.88±3.08) ile erkeklerin dolaylı saldırganlık puanları (15.86±4.35) arasında $P<0.05$ ve daha yüksek düzeylerde anlamlı fark ortaya çıkmıştır.

Tablo 6. Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin cinsiyetlere göre saldırganlık alt boyut puanlarının karşılaştırılması

	KADIN		P	T	ERKEK	
	n=46	Ort± Ss			n=44	Ort± Ss
	Ort± Ss				Ort± Ss	
FİZİKSEL SALDIRGANLIK PUANI	24.82±4.90		0.000*	-3.68	28.65±4.97	
SÖZEL SALDIRGANLIK PUANI	15.37±3.00		0.002 ^o	-3.14	17.36±3.01	
ÖFKE PUANI	24.76±3.59		0.015 ^o	-2.48	26.65±3.66	
DÜŞMANLIK PUANI	21.23±4.01		0.002 ^β	-3.27	23.84±3.49	
DOLAYLI SALDIRGANLIK PUANI	17.28±3.31		0.027 ^γ	-2.24	18.77±2.95	

* Hukuk Fakültesi öğrencilerinin cinsiyetlere göre fiziksel saldırganlık puanları arasında $p<0.05$ düzeyinde fark
© Hukuk Fakültesi öğrencilerinin cinsiyetlere göre sözel saldırganlık puanları arasında $p<0.05$ düzeyinde fark
o Hukuk Fakültesi öğrencilerinin cinsiyetlere göre öfke puanları arasında $p<0.05$ düzeyinde fark
β Hukuk Fakültesi öğrencilerinin cinsiyetlere göre düşmanlık puanları arasında $p<0.05$ düzeyinde fark
γ Hukuk Fakültesi öğrencilerinin cinsiyetlere göre dolaylı saldırganlık puanları arasında $p<0.05$ düzeyinde fark

Tablo 6'da Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin cinsiyetlere göre saldırganlık alt boyut puanları karşılaştırılmıştır. Buna göre kadınların fiziksel saldırganlık puanları (24.82±4.90) ile erkeklerin fiziksel saldırganlık puanları (28.65±4.97), kadınların sözel saldırganlık puanları (15.37±3.00) ile erkeklerin sözel saldırganlık puanları (17.36±3.01), kadınların öfke puanları (24.76±3.59) ile erkeklerin öfke puanları (26.65±3.66), kadınların düşmanlık puanları (21.23±4.01) ile erkeklerin düşmanlık puanları (23.84±3.49), kadınların dolaylı saldırganlık puanları (17.28±3.31) ile erkeklerin dolaylı saldırganlık puanları (18.77±2.95) arasında $P<0.05$ ve daha yüksek düzeylerde anlamlı fark ortaya çıkmıştır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Gerçekleştirilen çalışmada Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi ile Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin bölüm ve cinsiyet değişkeni göz önüne alınarak saldırganlık algı düzeyleri beş ayrı alt boyutta incelenmiştir. Araştırmada saldırganlıkla ilgilenen iki meslek alanında eğitim veren kurumlarının öğrencileri seçilmiştir. İnceleme bölüm ve cinsiyet düzeyinde çoklu analizleri barındırmıştır.

Çalışmaya katılan bütün öğrencilerin cinsiyetlere, bölümlere göre, bütün kadınların, bütün erkeklerin bölümlere göre, her bir bölüm öğrencilerinin cinsiyetlere göre ayrı ayrı saldırganlık alt boyut puanları ortaya konmuştur.

Hukuk ve Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin bölüm gözetmeksizin cinsiyetlere göre saldırganlık alt boyut puanları kıyaslandığında tüm kadınların fiziksel saldırganlık, sözel saldırganlık, öfke, düşmanlık, dolaylı saldırganlık düzeylerinin erkeklere göre açık bir şekilde düşük düzeyde oldukları ortaya çıkmıştır. Bu sonuç istatistiksel olarak yüksek anlam ifade etmektedir. Giriş bölümünde sunulduğu gibi sosyo-kültürel ve fizyolojik ilişkiler ile birlikte değerlendirilen literatürlerde erkeklik hormonu olan testosteron miktarının yüksek seviyelerde olması saldırgan davranışı artırırken, kadınlık hormonu olan östrojen saldırganlık düzeyi üzerindeki etkisi çok az ya da hiç olmadığı ifade edilmiştir (Öz. 2011, 13; Abay & Tuğlu. 2000, 23).

Hukuk ve Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin cinsiyet gözetmeksizin saldırganlık alt boyut puanları kıyasına göre kadın ve erkeklerden oluşan Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin elde ettiği fiziksel saldırganlık, sözel saldırganlık, öfke, düşmanlık, dolaylı saldırganlık düzeylerinin Hukuk Fakültesi öğrencilerine göre yüksek düzeyde oldukları ortaya çıkmıştır.

Araştırmaya katılan bütün kadın üniversite öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin eğitim aldıkları bölüm açısından karşılaştırılması ile Spor Bilimleri Fakültesi kadın öğrencilerinin fiziksel saldırganlık, sözel saldırganlık, öfke, düşmanlık, dolaylı saldırganlık puanlarının Hukuk Fakültesi kadın öğrencilerine göre daha yüksek oldukları gözlemlenmiştir.

Yine çalışmaya gönüllü olarak katılan bütün erkek üniversite öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin eğitim aldıkları bölüm ile ilgili kıyaslandığında kadın öğrencilerde olduğu gibi Spor Bilimleri Fakültesi erkek öğrencilerinin fiziksel saldırganlık, sözel saldırganlık, öfke, düşmanlık, dolaylı saldırganlık puanlarının Hukuk Fakültesi erkek öğrencilerine göre daha yüksek oldukları ortaya çıkmıştır. Erşan, Doğan ve Doğan (2009)'ın aktardığına göre "Birçok araştırma bireylerin, spor etkinliklerine katılmanın beden, ruh ve kişilik yapısını geliştirdiğini, iradeyi güçlü kılma, karşılıklı dayanışma sağlama, özgüven geliştirme, kendini kontrol etme, başkalarına saygıyı öğrenmede önemli katkılar sağlandığını ve atılgan birey olmalarında rol oynadığını ortaya koymaktadır".

Şiddet, zorbalık, suç, ceza gibi terimleri eğitim öğretim hayatları boyunca ders konusu olarak alan ve özümseyen Hukuk Fakültesi öğrencilerinin cinsiyetlere göre saldırganlık alt boyut puanları kıyaslandığında Hukuk Fakültesi erkek öğrencilerinin kadın öğrencilere göre fiziksel-sözel saldırganlık, öfke, düşmanlık, dolaylı saldırganlık algı ve davranışlarının daha yüksek olduklarını ankete verdikleri cevaplar ile gözlemlenmiştir.

Ceylan (2012)'in (Scott, 1975)'tan aktardığına göre "Erkeklik hormonu olan testosteron miktarının yüksek seviyelerde olması saldırgan davranışı artırırken, kadınlık hormonu olan östrojen saldırganlık düzeyi üzerindeki etkisi çok az ya da hiç yoktur. Ancak kısırlaştırılmış erkek maymunların, kadınlık hormonu verildikten sonra sakinleştikleri görülmüştür. Kadınlık hormonu olan ve annelik dürtülerini harekete geçiren prolaktin de saldırgan davranışı azaltan bir hormondur."

Aynı şekilde Üniversite geçmişinde ve süresince rekabet ve spor ortamlarının müsabık ve izleyici konumunda bulunan ve sporda şiddet, centilmenlik gibi konuları derslerinde irdeleyen Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin cinsiyetlere göre saldırganlık düzeyleri karşılaştırıldığında kadınların fiziksel saldırganlık, sözel saldırganlık, öfke, düşmanlık, dolaylı saldırganlık puanlarının erkeklere göre açık bir şekilde düşük oldukları ortaya çıkmıştır. Ancak Mamak ve Dalkılıç (2017), Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencilerinde yaptığı çalışmasında öğrencilerin yaşları, cinsiyetleri ve sınıf düzeyleri ile saldırganlık tutumları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmediğini bildirmiştir.

Ceylan (2012)'in Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda bölümler arası saldırganlık farklarının araştırdığı çalışmasında ise, cinsiyet değişkeninde anlamlı bir fark görülmüş, erkeklerin kadınlara oranla daha saldırgan olduğu saptanmış ve toplumda var olan algı ataerki sistemin, erkeğe isminde olan erki yani gücü verdiği için erkeklerin saldırganlık düzeyleri kadınlara göre daha yüksek olduğu düşünülmüştür. Toplumda var olan ama bu çalışmada görülemeyen anlamlı fark bölümler arasındaki cinsiyet değişkenine bakılmadığı için olabilir. Yine aynı çalışmada saldırganlık puanlarının alt boyutlarına bölüm değişkeni üzerinden bakıldığında fiziksel saldırganlık, öfke, düşmanlık, dolaylı saldırganlık puanlarında anlamlı bir fark olduğu görülmüş ve Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin bu alt boyut puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Ancak sözel saldırganlık puanında anlamlı bir fark görülmemiştir.

Bugüne kadar yapılan saldırganlığın araştırıldığı çalışmalarda Spor Bilimleri Fakültesi ile Hukuk Fakültesi örnekleri kullanılmamıştır. Ancak bazı çalışmalar spor yapma oranı veya sporun içinde olma oranının artmasıyla saldırganlık düzeylerinin de arttığını ifade etmektedir. Dilek A N ve arkadaşlarının

(2017), 2017 Futbol sezonunda Üniversite öğrencisi 564 Futbol seyircisine uyguladığı davranış değişim ve saldırganlık ölçeğine göre, kadın seyircilerin saldırganlık düzeyleri erkek seyircilere göre daha düşük bulunmuş. Üniversite Öğrencisi futbol seyircilerinde davranış değişim basamaklarına göre aktivite düzeyi arttıkça saldırganlık düzeylerinin azaldığı bulunmuştur. Davranış değişim basamaklarına göre spor yapmaya eğilimi olmayanlar ve niyetlenenlere göre sporu yapanların daha düşük saldırganlık düzeyine sahip oldukları bildirilmiştir. İçinde bulunulan çağda kitle iletişim araçlarından etkilenmektedir. Özellikle televizyon internet, gazete, dergi, radyo ve diğer kitle iletişim araçları insanların birçok davranışını etkilemekte ve değiştirmektedir. Kitle iletişim araçları insan saldırganlığı üzerinde de etkili olmaktadır (Dilek, İmamoğlu, Erkin 2017, 79).

SONUÇ

Cinsiyet değişkenine göre saldırganlığın alt boyutlarında anlamlı bir fark görülmüştür. Buna göre kadınlar her boyutta erkeklere göre daha düşük saldırganlık düzeyi puanı sergilemişlerdir. Bölüm değişkenine göre ise yine Spor Bilimleri öğrencilerinin fiziksel saldırganlık, öfke, sözel saldırganlık, düşmanlık ve dolaylı saldırganlık puanlarının Hukuk Fakültesi öğrencilerine göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Hukuk Fakültesindeki ve Spor Bilimleri Fakültesindeki erkek öğrencilerin saldırganlık alt boyutları kadın öğrencilerininkine göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bunun nedeninin araştırmada yer alan Hukuk Fakültesi öğrencilerinin, okula girdikten sonra genellikle derslerinde suç ve nedenlerini öğrendiği, saldırganlığın her boyutunu incelemek zorunda kalmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Spor Bilimleri Fakültesi öğrencileri ise saldırganlığı tetikleyecek unsurlar ile iç içe olabilir. Yani mücadele, kazanma hırsı, rekabet gibi nedenlerden dolayı fiziksel saldırganlık, öfke, düşmanlık ve dolaylı saldırganlık puanları daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir

ÖNERİLER

Çalışmanın Üniversite ortamını temsil edebilmesi için daha geniş ve sistematik tarama ile ölçeğin uygulanması sağlanabilir. Öğrencilerin saldırganlık düzeyleri, bazı kişilik testleri, fiziksel aktivite düzeyi, bağımlılıklar ve sosyo-ekonomik seviyeleri ile ilişkisi sorgulanabilir.

TEŞEKKÜR

Gönüllü katılımcılara duyarlılıkları ve vakitlerini paylaştıkları için teşekkür ederiz.

KAYNAKÇA

- Abay, E. ve Tuğlu, C. (2000). Şiddet ve Agresyonun Nörobiyolojisi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 3, 21-26.
- Argon, T. A.ve Kösterelioğlu, M A. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Üniversite Yaşam Kalitesi ve Fakülte Kültürüne İlişkin Algıları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Güz-2009 c.8, s.30
- Aydın, G. ve Demir, A.(1989). ODTÜ öğrencilerinde depresif belirtilerin yaygınlığı. *İnsan Bilimleri Dergisi* 1989; 8:27-40, 159.
- Bahadır Z., Erdoğan Ç.H.(2016). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi / The Journal of International Education Science*, Yıl: 3, Sayı: 7, 33-48.
- Can, S. (2002). "Aggression questionnaire" Adlı Ölçeğin Türk Popülasyonunda Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması. *Genel Kurmay Başkanlığı, Gülhane Askeri Tıp Akademisi Haydarpaşa Eğitim Hastanesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Servis Şefliği Uzmanlık Tezi*, İstanbul
- Ceylan, D. (2012). BESYO Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Spor Yöneticiliği Bölümü Lisans Tezi*, Çanakkale, s: 6-11
- Derya, H. (2008). Saldırganlık Kişilerarası İlişki Tarzları ve Empati Açısından Bir İnceleme. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2013, 4(1), Ankara, s:76
- Dilek, A N., İmamoğlu, O. ve Erkin, A. (2017). Davranış Değişim Basamakları ve Cinsiyete Göre Seyircilerin Saldırganlık Düzeyleri. *International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS)*, December, 3, s: 73-82.
- Erşan, E., Doğan, O. ve Doğan, S. (2009). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Sosyodemografik Açardan Değerlendirilmesi. *Cumhuriyet Tıp Dergisi*; 31, 231-238.
- Koç, B. ve Kavas, AB. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Saldırganlık, Kişilerarası Problem Çözme Becerileri, Kişilerarası İlişki Tarzları ve İletişim Beceri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*. sayı: 4/2, s: 783-799.
- Madran Demirtaş H.A. (2012). Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği'nin Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, s: 23, s: 2.
- Mamak, H. ve Dalkılıç, M. (2017). Ömer Halisdemir Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Belirlenmesi. *International Journal of Academic Value Studies*, Vol:3, Issue:15; pp: 419-423 (ISSN:2149-8598)
- Öz, E.S. (2007). *İlköğretim 1. kademe 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir. s:4, 6
- Taşdemir, Afşar S. (2015). Akademisyenlerin Çalışma Yaşam Kalitesini Hacettepe Üniversitesi Üzerinden Okumak. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, Cilt:13 Sayı:50 Bahar: 2015 S:134-173
- Tekinsav Sütcü, G S. (2006). *Ergenlerde ve Saldırganlığı Azaltmaya Yönelik Bilişsel Davranışçı Müdahale Programının Etkinliğinin Değerlendirilmesi*. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı Doktora Tezi.
- Yıldız, S. (2009). *Spor Yapan ve Spor Yapmayan Orta Öğretim Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi*. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.